

A vetőmagtól az értékesítésig

A Korai Zöldségtermesztési Rendszerrel

Három közös gazdaság részvételével 1975-ben indult a rendszer, melynek gesztora a szentesi Árpád Termelőszövetkezet lett. Jelenleg tízenként termelőszövetkezet primörtermelését integrálja. A rendszerrel Lóczy János, a gesztorgazdász kertészeti üzembiztosító adott tájékoztatást.

— Az Árpád Tsz-nek már volt kialakított primörtermesztési technológiája, amely a talajelőkészítéstől, vetőmag-biztosítástól az áru értékesítéséig minden munkafázist magába foglalt. A MEM megvizsgálta és elfogadta ezt a technológiát. A Kertészeti Egyetem kutatói pedig tudományos alapon továbbfejlesztették. Az alaptechnológiát szaktanácsadóhálózat segítségével minden gazdaság a saját viszonyaira alkalmazhatja, hiszen a különböző szövetkezetek például nem azonos fűtési szinttel, más-más pénzügyi lehetőséggel rendelkeznek. A szaktanácsadást a Kertészeti Kutató Intézet szerződéses alapon végzi. A rendszer tagjai messze vannak egymástól: primörtermesztő tevékenységük koordinálását látja el az Árpád Tsz.

— Közvetlenül a gyártól vásároljuk a fóliát, termelői áron. Csak a rendszeren belül van például tartóított fólia. Önálló devizakerettel rendelkezünk, amely megkönnyíti az importvetőmagvak és -gépek beszerzését. Hazai gépeket, tözeget is együtt, nagy tételben vásárolunk. Szakmaközi megbeszéléseken mérjük fel a piac igényét, és ennek megfelelően befolyásoljuk a termelőgazdaságokat. Egy-egy gazdaság maga nem tudná beszerezni a szükséges eszközöket és információkat.

A rendszer együttműködési megállapodást kötött külföldi kutatóintézetekkel: közreműködünk abban, hogy a tudományos eredmények minél gyorsabban kerüljenek át a termesztés gyakorlatába. Ez jó az itteni gazdaságoknak, mert első kézből jutnak hozzá a legkorszerűbb eljárásokhoz, de jó a kutatóknak is, akiknek nem kell kísérletezési lehetőségért kilincselniük.

A rendszer kevés, de speciális szolgáltatást nyújt tagjainak: olyan szakgépeket, gőzölő-, talajfertőtlenítő-be rendezéseket, amelyeket egy-egy gazdaság sem megvásárolni, sem rentábilisan kihasználni nem tudna, beszerzés és üzemeltetésük alapon bocsát a tagok rendelkezésére. Arról is folynak tárgyalások, hogy a külföldi gépek szervizszolgálatát — amely jelenleg megoldatlan —

Szentesen végezzék. A rendszer az áru értékesítésével is foglalkozik.

— Mi nem kereskedünk a primörrel, nem halmozunk fel semmit. Nincsenek rögzített árak, tagjainktól csak az eladási ár öt százalékát tartjuk vissza szállítási és eladási költségekre. Végül elszámolunk még ebből is térítünk vissza: tavaly például a forgalmazási költségek a teljes bevételnek csak 3,9 százalékát tették ki: a többit az árumennyiség arányában visszaadtuk a termelőknek.

A rendszer összes tőkes paradicsom-exportját géppel válogatják, részben a paprikát is. Rendkívül gyorsan és pontosan, szín és méret szerint szelektálják a zöldséget. A megtermelt árut minden gazdaság maga készíti el a kívánt minőségben. „Átvétel”, minőség szerinti ellenőrzés nincs: a termelőnek érdeke, hogy a kívánt minőségben állítsa össze a szállítást, hiszen ő károsodik, ha nem igazodik a partner hozzá eljuttatott igényeihez. A termelőnek fontos érdeke, hogy ne romoljon a leszedett áru minősége. Szédőkor, válogatásuk nem járhat le a munkaidő: amit egy nap lesznek, azt még ugyanazon a napon elszállítják. Az áru a termelőhől közvetlenül a megrendelőhöz utazik: a rendszer központjába csak a róla szóló információknak kell eljutnia.

A rendszer szerepe abban áll, hogy a megtermelt áru és a mindenkori igények között gyors, rugalmas kapcsolatot teremtsen. Egészen kis helyekre is szállítunk, nagyobb hazai vállalatok, például a budapesti ZÖLDERT is a partnereink közé tartozik. Legnagyobb üzletfelünk a HUNGAROFRUCT. Elfőrdul, hogy ki sem tudjuk elégeitni a tőkes exportigényeket, a kifogástalan minőségű zöldségekért tíz forintot kilogrammonkénti árat fizetnek.

— Integrált háztáji primörtermesztést alakítottunk ki. A kistermelők a nagyüzem által kialakított technológia szerint dolgoznak a háztájiban is. Kihaszna-
lják, hogy a család a munkások idejére jelentős tartalék munkaerőt tud mozgósítani. Ugyanakkor a szigorú feltételek megakadályozzák, hogy a háztáji elvonja a közös munkától a tagokat. A háztájiban is pontosan megtervezik az egyes munkafázisokat a tagok kész palántát kapnak a gazdaságból, de csak akkor ültethetik, amikor kiszállítják nekik. A primöröket tőlük vasárnap

szállítják: csak akkor szedhetik le, amikor elviszik. A háztáji területet maximálják. Csak olyanoktól szállít a rendszer, akik betartják a technológiát és a közösen nincs baj a munkafegyelmükkel. Aki ezt betartja, az helyben kap olyan árat az árujából, hogy nem éri meg neki a szabadpiacon külön értékesíteni.

Kevés függetlenített dolgozó van a KZR-nek. Egy ügyintéző, aki a rendszer tagjai és partnerei között élő kapcsolatot tart fenn, egész évben. Néhány adminisztratív dolgozó, néhány ember, aki az értékesítésnél dolgozik. A többi munkát a termelőszövetkezetek alkalmazottai és tagjai végzik.

— A tapasztalatok átadása fontos feladata a rendszernek. Nagysikerű országos bemutatót tartottunk. Továbbképzéseket szervezünk az érdekeltektől szakemberek számára: külföldre utaztatjuk őket tapasztalatcserére. Termelési tapasztalatainkat, technológiánkat át tudjuk adni. A közös értékesítésbe azonban egyelőre igen korlátozott mennyiségben tudunk újabb primörtőkeget bevonni. Tavaly mintegy 170 millió forintot évi forgalmat bonyolítottunk le; idén ez várhatóan elérheti a 200 milliót.

— Hagyományai vannak Szentesen a kertészeknek. Ezeket igyekszünk megújítani, nagyzumi méretűvé fejleszteni, tudományos kutatások bevonásával korszerűsíteni, állapította meg végül Lóczy János.

Tanács István

Ignác Rózsa Szegeden

Tegnap temették a rákoskeresztúri új köztemetőben Ignác Rózst. A kitűnő írónt szeptember 25-én gépkocsis gázolta el Budán. Hatvankilenc éves volt: 1910-ben született Erdélyben, Kovásznán. A nekrológok megemlékeztek, hogy színésznőként kezdte pályáját, de azt nem, hogy Szegeden. Holott alig több mint fél évszázad tartózkodásának jelentősége ad az is, hogy az író maga írt róla. *Homoki vörös* című kisregényében, amely a *Tegnapelőtt* címmel 1957-ben megjelent gyűjteményes kötetének első és legterjedelmesebb darabja. *Kulcsregény*, amelynek eseményei fölfelelően csak arányokban és szemléletükben térnek el a valóságtól. Abban, amiben úgyszólván minden emlékezés törvényszerűen eltér: a történeteket saját szemüvegén keresztül mutatja be; egy-egy mozzanatot elhagy vagy fölnagyít; sérelmein vagy fájdalomain át torzítja el indítékait, szándékait.

Huszonegy éves volt Ignác Rózsa, frissen kikerült a színházakadémiáról, amikor 1931. szeptember 11-én Szegedre érkezett. Kisregénye társadalmi szatírának is beillik: azt a hajszát öröklíti meg, amelyet a fiatal színészlány megkaparintásáért a pénzes szegediek, elsősorban Golf Náci bornagykereskedő, a „szinpártoló egyesület” alelnöke, indítanak, s amely a kedveskedések, növekvő értékű ajándékok eredménytelensége után a zsarolásig, a kelepcéállításig minden módszert kimerít, s amely előbb öngyilkossági kísérletre, végül szökésre kényszeríti a kis-szemelt áldozatot. *Tanító Ilona* — ez Ignác Rózsa képmása a kisregényben — minden látszat ellenére tisztá-
marad. Golf Náci vörösbort

kiöntögeti a lépcsőre, s az alján beissza a szegedi homokot. (Így is „homoki” a „homoki vörös”!) Végül pedig a vásárhelyi Fekete Sas asztala alatt kénytelen ugyan elfogadni Golf Náci ezer pengőjét, hogy fölkelhessen onnan, de mielőtt a szobájába fölmenne, mindenki szeme láttára a cigányok elé dobja a tíz darab százast... Golf Náci megszegyenül, de neki szöknie kell Vásárhelyről, majd végképpen Szegedről is. „Lucskos olvasás volt éppen”, amikor itthagya a várost. Az újságok szerint 1932. március 9-én még bemutatója volt a *Kontó X* című vígjátékban, amelyben Vón Ahrent hűgként szerepelt. A következő napokban távoztól hát Szegedről.

Az „új drámai szende” nem sok és nem jelentős szerepeket kapott. Először október 20-án lépett föl a *Tanner John házasságá-nak* Violetta-jeként. Vigjátékokban, sőt operettekben is játszott. Talán legkomolyabb lehetősége Schiller *Haramiák-jában* Amália szerepe volt; ezt a kisregényben is említi.

A kulcsregény számos szereplője viszonylag könnyen fölismérhető. Golf Náci Wolf Miksát, Wurml Fülöp Wimmer Fülöpöt, Glohs Gaszton Shvoy Kálmánt rejti, Ignác Rózsa leplezetlenül ír Ajtay Andor (a regényben Tatay Bandi) iránti vonzalmáról egy kudarcot vallott légyótt kapcsán, valamint „bimbózó és csúfosan abbamaradt szélemről”, melyet az ügyfélszemű Zilahy Pál (átkötött nevén Illaghy Pál) iránt érzett. De szerepel a regényben Birs Biri (azaz Kiss Marnyi), Török Andor (Görög Sándor színigazgató), Galgóc ügyvéd (Palócz Sándor), Orffi Ottó (Osváth Tibor Ottomár), Vörös László. (Magyar

László), Bontsek János (Kontsek László) is. Aki nálam járatosabb a korabeli szegedi színészvilágban és közéletben, bizonyára még többeket könnyedén azonosíthat. Saját nevén szerepel viszont a rokonszenvesen ábrázolt Balla Jenő, a Délmagyarország színikritikusa, akinek merészességét az író kétszer is úgy jellemzi, hogy még Csorost Gyulát is bátor volt bíráltni. Fölvilan Juhász Gyula neve, Móra Ferenc ezüstös feje, sőt — némi anakronizmussal — József Attila is. Név nélkül, de fölismérhetően Buday György és Ortutay Gyula.

Csfondáros szemlélete ad-dig jogosult, amíg a kiszolgáltatottsággal visszaélő, undorító pénzeszsákokat ábrázolja. Am Ignác Rózst keserű szegedi élményei hamis általánosításra ragadtatják, és gúnyát, pletykás rosszkedvet kiterjeszti igaztalanul azokra is, akik — maga megírta — segítették, támogatták, mint pl. Magyar Lászlóék. Jellemző ez a mondata: „rá is ragadt az ő-zés, mint mindenre, aki a kelletténél hosszabb ideig él Szegeden”. Jellemző, mert a ragadt az ő-zés csak annyit jelent, hogy könyvében ő is bőséges példátart nyújt az elhibázott ő-ző alakokra (rendös ember; bőtyárböcsület; remök; Szönt György utca; nöm kapható mindön nő), de azért is, mert ezzel bevallja: neki az itt töltött hét hónap is a kelletténél több volt.

Bocsássuk ezt meg neki, és köszönjük meg, hogy ha elfogultan is, de a kor levegőjét és viszonyait mégis jellemzően visszatükröző kisregény-nyel öröklötte meg 1931/32 fordulóját a szegedi világban. Babits hajdan porvárosnak nevezte Szegedet, és azt írta: „Itt az emberek szemében a homoki bor tompa fényét látom.” Ignác Rózsa aligha ismerte Babits e sorát, az ő *Homoki vörös-e* mégis rimel rá; ugyanazt az elmarasztaló, bíráló képet rajzolja a városról, mint Babits. Az is csak látszólag véletlen, valójában törvényszerű, hogy a szegedi *pornak ő is majd egy lapot áldoz*, szinte ő is jelképesen növeszti. Túlzás ez a sötét szín Szegedről? Bizonyára igen. De így sincs tanulság nélkül.

P. L.

A triavnai fafaragók

Az észak-bulgáriai Triavna fafaragó mestereiről vált híressé. A régi házak, pincék, mindennapi használati tárgyak is szebbnél szebb fafaragásokkal ékesek. A fafaragás apáról fiúra szálló népművészeti hagyomány ezen a vidéken, és az egykori nagy mesterek ma élő utódai sem maradtak hűtlenek a fához és a vésőhöz.

A „triavnai iskola” mai művészei — szövetkezetekbe tömörülve — saját környezetük megépítése mellett középületek egész sorát teszik vonzóvá. A Balkán Szövetkezet fafaragóinak keze nyomát őrzi a helyi vasútállomás váróterme, a Janica Hotel, az új orvosi rendelő, s a hegyi üdülő, ahol a falak és a bútorzat szebbnél szebb fafaragványokkal ékes. A faragók művészi fantáziájuk, ihletét ötleteik alapján dolgoznak, szorosan együttműködve az építésszel, azok tervét, célját s a disztingált felületek/rendeltesek szerint. Munkájuk megbecsülését mutatja, hogy külföldi megrendelések is érkeznek hozzájuk. Ők készítették például a moszkvai új bolgár nagykövetség épület belső díszítését.

A triavnai mesterek utánpótlásáról a helyi iparművészeti középiskola gondoskodik.

Szuromi Pál

Szóra bírt anyag

A *Corvina műterm* rendhagyó sorozat. Igaz, mind-össze az ötödik kötetnél tart ez a vállalkozás, ám különösége így is érzékelhető. Változik a kiadványok felépítése, összeállítása, még a képanyagok természete, elhelyezése sem kötött. Inkább elvi, szemléletbeli rokonság fűzi össze ezeket a kiadványokat, hisz valamennyi szerző a művészeti ismeretterjesztés hatékonyabb lehetőségeit keresi. Közvetlen hangra, sokoldalú, szemléletes közvetítésre törekednek, felhasználva megannyi publicisztikai leleményt. A most megjelent *Gorka Lívia*-kötet sem kivétel, amelyhez *Urban Nagy Rozália* írt előszót.

Az előző darabokat „írták”, itt meg „előszó” van? A szerzői munka minősítését komolyan kell vennünk, mert egy újszerű helyzetet jelöl. A műtörténésznek ugyanis a háttérbe húzódik, lemond totális uralmáról, hogy Gorka Lívia „Vallomás”-ának és a műkritika dokumentumainak is helyt adjon. Jóllehet a többi kiadványban is nyoma van efféle igyekezetnek, Urban Nagy megoldása mégis sajátos. Önálló teret biztosít a művészi önvalomásnak, mint ahogy a kritikák, értékelő írások is egyetlen jelentős tárlathoz kapcsolódnak. Szóval: a *személyesség és tárgyilagosság egyedi jellegű ötvöztetésével találkozunk*, ami határozott, koncentrált tagolással és szerkesztésmóddal párosul.

A sajátos, újszerű szerkesztet funkcionálisan is összeáll. A gördülékeny előszó mintegy időbeli, szakmai keretet ad a következő részek-

nek, amelyek szerencsésen kiegészítik, kitöltik ezt a formát. Egy-egy gondolat ismétlődése persze elkerülhetetlen ilyenkor, de hát hasonló, összefüggő dolgokról beszélnek a szerzők. Az előző írója például az anyaművészés bölcsőjétől startol, amikor meg a művészet az élet szer-
vezés tartozéka volt. Azután a mai és a természeti népek keramikusanak helyzetét latolgatja, míg végül Gorka Lívia egyéniségéről, művészetéről olvashatunk. Miféle élmények inspirálják az alkotó képzeletét? Hogyan hatott rá egyebek közt a görögországi Kemence-sziget, ahol a természeti erők mozgása ma is eleven képekben mutatkozik?

És a művészi vallomásban tovább gyűrűznek, tovább mélyülnek az alkotói indítékok, nem is szólva a belső műhelymunka megannyi örömről, bánatról. Keresetlen őszinteséggel beszél Gorka Lívia, nincs mit takargatnia. *Végletes természetű, szereti a munkáját, tiszteli az anyagot és egyetlen mesterének edesapját tartja.* A művészeti kritikák egyneműen is megemlíti ezt a nyilvánvaló hatást, összességében persze a kiforrott művész teljesítményen van a hangsúly. Hogyan lehet például, hogy e kerámiák jó része mítikus, ősrégi képeket idéz, de mindenféle archaizálás nélkül? Vagy miben rejlik a sorozatok és az egyedi művek sajátos esztétikai varázsa? S végül: *környezetkultúránk mely területén funkcionálnának ezek egészségesen ezek a szuverén formanyelvű, modern hangvételű plasztikák?*

Az elvont, jelképes kerámiákat persze nem könnyű néven nevezni. *Jól jön hát ilyenkor egy kiváló fotós, aki a kimondhatatlannak is formát tud adni.* Ilyen szerepük van a nagyméretű premier plan felvételeknek és a mikroszkópikus hatású részletfotóknak, amelyek az anyagszerűséget, a színbeli gazdagságot egyaránt érzékeltetik. Az is szerencsés, ahogyan egymás mellé kerültek az azonos tematikájú, meg a hasonló szellemiségű művek reprodukciói, mert összevetésre, alaposabb nézelődésre sarkallnak. Mondom: egyébként is *élvezetes művészi fotókollektívával találkozunk ebben a kötetben* — Balla Demeter jóvoltából.

Hasznos, érdekes összeállítás kiadvány született, tehát jeles keramikusunkról ámbár hiányérzetem is maradt. A művészi indítékok és egyéb fontos dolgok mellett ugyanis álig esik szó a legfontosabbról: a konkrét művekről. Egy-egy kulcsfontosságú alkotásról például, vagy egy-egy kiemelkedő sorozatról. A sajtókritikai válogatástól nem várhatunk efféle elemzéseket, a művészi vallomástól még keveseb. Így is visszatartunk az előző író-jához, noha az előző és a műelemzés kizárja egymást. Nem lenne hát megoldás? Nos bármennyire tiszta és szép Gorka Lívia önvalomása, ilyen méretezésben nem tartom idevalónak. Hisz a műtörténészi feladatvázis gyengéjét az imponáló összeállítás sem tudja teljességgel ellensúlyozni.